

ZİHİNSEL ÖZURLÜ ÇOCUKLARDA DRAMA

✎ * Pınar BAYHAN

Yaratıcı düşünce ve hayal gücü, çocuğun yaşamında çok sık olarak karşılaşılan kelimelerdir. Hayal gücü geniş bir kafa yapısı, yaratıcılık ise duygular, etkinlikler gibi çok farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Yaratıcı olma birçok yolla tanımlanabilmekte yeni bir şey üretmek, problemi bildik yollardan farklı bir biçimde ele alıp çözmek olarak açıklanabilmektedir. Yaratıcı olmanın yanı sıra kendini ifade etme ise, kişinin özgürce gelişmesi ve kendini ifade etmesi olarak tanımlanan diğer faktör olup iletişim kurma da diğer önemli bir faktördür. Büyüme süreci içinde çocuğun oyunları geliştikçe, çeşitlendikçe çocuğun gelişimi de aşama kaydeder. Çocuk, oyuncakları ve nesnelere daha yaratıcı bir şekilde kullanmaya başlar. Aynı zamanda çocuk kendi hareketlerinin geliştiğinin de farkına varır ve bununla ilgili bir çaba sarfetmekten hoşlanır. Etkinliklerini yavaş yavaş hayal gücünü kullanarak ve yaratıcı düşünce ile gerçekleştirmeye başlar. İşte bütün bu kavramların toplandığı dramayı eylem, edim, hareket anlamlarını taşıyan bir kavram şeklinde tanımlayabiliriz (Kallmar, 1987).

Eğitimde dramanın önemini, bir iletişim yöntemi toplum yaşamına uyum sağlamada önemli bir rolü olması ne çocuğun yakın çevresindeki olayları somut şekilde yaşantıya dönüştürebilmesi ve öğrendiği birçok şeyi uygulama fırsatı bulmasına katkıda bulunmasıyla açıklayabiliriz. Dramada güven, uyum ve birlik

te hareket etme oldukça önem taşımaktadır. Böylece çocuk çevresine güven duymanın yanı sıra beraber paylaşarak bir işi yapma ve bitirme becerisini de kazanmaktadır.

Drama çocuğun hayal gücü, yaratıcılığı ile de oldukça yakından ilişkilidir. Çocuk drama yolu ile duygularını tanıma, onlarla birlikte yaşamayı öğrenme ya da onların ustesinden gelmeyi öğrenir. Drama bir boşalma yolu, şiddet içeren ve saldırgan olan duyguları kontrollü bir biçimde açığa çıkarma yoludur. Drama'nın eğitimde kullanılması son yıllarda gittikçe yaygınlaşmaktadır. Dramadaki oyun ve doğaçlama çalışmaları, çocuğun yaşına uygun tüm etkinlikleri için bir hazırlık olmakta, çocuk çok erken yaştan itibaren henüz olmadığı ya da olmayacağı kişilikleri ya da karşılaşmadığı durumları oynayabilmektedir (Jennings, 1992).

Zihinsel özurlü çocuk da diğer normal çocuklarda olduğu gibi gerçek hayatı model olarak oyunlarına yansıtmaktadır. Bu durum zihinsel özurlü çocuklarda daha yavaş meydana gelebilir. Tüm çocuklar oyunları ile hayallerini gerçekleştirme fırsatı bulurlar. Ritim dramatik oyun ve pantomim zihinsel özurlü çocukların eğitiminde birçok eğitimci tarafından oldukça yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Jennings, 1992; Mc Caslin, 1990). Bu tekniklerin uzun bir zaman sürecinde geliştirilerek, uyarlanması zihinsel özurlü çocuklara hem duygusal tatmin hem de yarar getirecektir.

Butun çocuklar gibi zihinsel ozurlu çocuklar da bir gruba dahil olmak, ona katılmak ve grup tarafından kabul gormek isterler Zihinsel ozurlu çocuğun bir özelliği de hayal gucu ve yaratıcı düşüncece yetersiz olmasidir Dramada çocuğu yonlendirmek için zihinsel ozurlu çocuğu tanımak ve özelliklerini bilmek çok onemlidir Dramada zihinsel ozurlu çocuktan geri iletim beklenenden daha sonra alınabilir Drama uygulamalarında zihinsel ozurlu çocuğun diğer çocuklardan daha çok yardima ve gudulenmeye ve daha fazla ve sık tekrara gereksinimi olabilir Zihinsel ozurlu çocuklar da diğerleri gibi oyun oynarken oynadıkları rolu yaşarlar Oyunda kendilerini ifade edip, duygularını ortaya koyarlar Butun yaratıcı oyunlar dramatik değildir, fakat çocuğun kendini ifade etmesinin diğer bir şekline yardımcı olurlar Eğitimde dramanın olumlu yonlerine baktığımızda şu sonuçları çıkarabiliriz

Drama yoluyla zihinsel ozurlu çocuklar, kendilerine guven duymayı öğrenecekler ve bir gruba dahil olmanın getirdiği tatmini yaşayabileceklerdir Çocukların, drama ile hayal güçleri gelişebilecek, yeni yaşantılara hazırlıklı olmayı öğrenebilecek sozel iletişim kurmaya bir alt yapı oluşturabileceklerdir Bu arada dinleme ve gozleme becerilerinin gelişmesi, dikkatlerinin de artmasına yardımcı olacaktır Sosyal uyum ve kendine guven duyma dramanın temel amaçlarından ilki olarak kabul edilirse, sozel ifadeyi yani dil gelişimini arttırmak ikinci amacı olarak düşünülebilir Drama, zihinsel ozurlu çocukların sozcukleri daha iyi anlamlarını sağlamaya yardımcı olacaktır Ornek olarak, hareketle ilgili sozcukleri yaparak daha iyi öğrenecekler (atlama, koşma, kayma, top atma gibi) bakkal, postacı, anne gibi isimleri pandomim ve dramatik oyunla daha iyi oynayabileceklerdir Drama sadece çocuğun kendini ifade etmesi değil aynı zamanda kendini disiplin ve

kontrol etme duygularını yda kazandığı bir eğitim şeklidir Zihinsel ozurlu çocuklarda drama çalışmalarının diğer çocuklarla olduğu gibi bir süreç izlenmesi gerekmektedir (Way, 1992)

Zihinsel ozurlu çocukların drama uygulamalarında ritim ve hareketle ilgili oyunlar başlangıç için en uygun etkinliklerdir Bu etkinlikler çocukları büyük kas motor gelişimine yardımcı olurken, hayal güçlerini kullanmalarını da guduleyecektir Drama çalışmalarının başında zihinsel ozurlu çocuklar gruba uyum sağlamada güçlük çekebilirler Bunu ortadan kaldırmanın yolu çocuğa odul vermek ve onu teşvik edip, cesaretlendirmektir Ritim ve hareketle ilgili oyunlar ve genel grup etkinlikleri çocuklar tarafından ozumsendikten ve bu çalışmaya uyum sağlandıktan sonra bireysel olarak rol verme çalışmalarına geçilebilir Bu arada zihinsel ozurlu çocukların gelişim durumları ve neyi, ne kadar yapabilecekleri çok iyi değerlendirilip ona gore drama çalışmaları belirlenmelidir Dramatik oyunlarda çok iyi, dikkatlice ve yavaş olarak yonlendirilmiş zihinsel ozurlu çocuklar artık basit hikayeleri oynamaya hazır hale geleceklerdir Böylece bu çocukları kişisel özgurluklerini kullanmayı becerebileceklerdir Basit hikayeleri planlama oynama ve destekleme aşamaları diğer çocuklarda olduğu gibidir, yalnız gorevler ve süreç daha basit olup, daha uzun süre alabilir Dramatizasyon için seçilen hikaye açıkça anlaşılır ve basit olmalıdır Zihinsel ozurlu çocuğun yaşamı anlamasına yönelik amaçlar taşımalıdır

Tum drama çalışmalarında çocuğun etkinliklere uyum sağlaması için onun gelişim düzeyi, ilgileri ve ihtiyaçları unutulmamalıdır (Kalmer, 1987, Judd, 1981)

Zihinsel ozurlu çocuklarla eğitimde drama çalışmaları yapan eğitimcinin etkinlikleri uygularken dikkatli olması gereken durumlar aşağıda belirtilmiştir

1 Zihinsel ozurlu çocukların gelişim düzeylerini, yetenek ve ilgilerini çok iyi bilmesi ve ona göre uygulamalar yapması gerekmektedir

2 Drama etkinliklerindeki gelişimsel aşamalara dikkat etmesi, hangi çocuğun hangi aşamalarda başarılı olduğunu tesbit edip, ona göre tüm çocuklar hazır olduğunda bir diğer aşamaya geçmesi uygun olmaktadır

3 Zihinsel ozurlu çocuklarla yapılan drama grupları, çocukları kontrol etme açısından çok geniş tutulmamalıdır

4 Eğitimi, zihinsel ozurlu çocuğun yaratıcı düşünce ve onu ifade etmesi arasındaki etkileşimlerin amaçlarını görmeye uyanık olmalıdır

5 Zihinsel ozurlu çocukları drama çalışması sırasında desteklemeli ve ödüllendirmelidir

6 Zihinsel ozurlu çocuklarla yapılan drama çalışmasında kullanılan müzik ve materyallerin çocuğun ilgi ve merakını uyanık tutması ve çocuğu güdülmesi sağlanmalıdır Bu arada kullanılan materyallerin çocuğun dikkatini yoğunlaştırmasına engel teşkil etmeyecek şekildeki sayı ve biçimde olmasına dikkat edilmelidir

7 Eğitimi, zihinsel ozurlu çocuğun, yaptığı işi anlaması ve kavramasına yardımcı olmalı ve desteklemelidir

8 Eğitimi, drama çalışmaları sırasında da her alandaki eğitim programında olduğu gibi esnek olması gerektiğini unutmamalı, drama süresini çok iyi ayarlamalıdır Bu süre yirmi dakika ile yarım saat arasında olmalıdır

9 Eğitimi, zihinsel ozurlu çocuklarla drama sırasında karar verme, kendi fikrini ve isteğini belirtme fırsatı yaratmalı ve bunun için çocuğu cesaretlendirmelidir

10 Eğitimi drama grubu içinde çocukların birbirleriyle iletişim sağlama çabaları ortamlar yaratabilmelidir

11 Eğitimi, drama yaptığı çevreyi düzenlemeli, çocukların uygulamayı rahat edebilecekleri bir çevrede yapmalarına fırsat sağlamalıdır

12 Eğitimi, zihinsel ozurlu çocukların kukla, tiyatro gösterilerinden de yararlanmasını sağlamak için çocuk tiyatrolarıyla bağlantı kurmalıdır

Drama, öğrenme sürecinin yalnızca bir bölümüdür Dramatik çalışmalar diğer sınıf etkinliklerini desteklemelidir Kendine güveni artırma, dil gelişimini destekleme, sosyal gelişim, hayal gücü ve konsantrasyon, eğitimde dramanın zihinsel ozurlu çocuklardaki olumlu etkilerinden sadece birkaçıdır (McCasin, 1990, Way, 1992, Judd, 1981) Zihinsel ozurlu çocuklara uygulanan eğitimde drama çalışmalarını bir çocuğun büyük kas motor gelişim basamaklarına benzetebiliriz Zihinsel ozurlu çocuklar eğitimde drama da önce oturacak, sonra emekleyip, tutunup en sonunda yürüyeceklerdir ve yürüdüklerinde neler öğrenmiş ve neler kazanmış olduklarını görmek eğitimcileri sevindirip, şaşırtacaktır (Way, 1992)

KAYNAKÇA

Jennings, S (1992) *Creative Therapy*, London Pitman Publishing

Judd, M (1981) Physical and creative activities for mentally handicapped Upton, G (Eds) *Drama in the school curriculum its aims, purposes and objectives* (107-115) Cambridge, Cambridge University Press

Kalmar, M (1987) Creativity, training with preschool children living in children's home *Studia Psychologica*, 1, 59-65

McCasin, N (1984) *Creative Drama in Classroom*, London Longman

N (1990) *Children in drama*, Newyork David Mc Kay Co Inc

Way, B (1992) *Development through drama*, Middx Longman